

U S T A W A

z dnia 24 października 1956 r.

Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

R o z d z i a ł 1.

Zasady ogólne.

Art. 1. 1. Wybory są powszechne; prawo wybierania ma każdy obywatel polski, mający w dniu wyborów ukończonych 18 lat — bez względu na płeć, przynależność narodową i rasową, wyznanie, wykształcenie, czas zamieszkiwania w obwodzie głosowania, pochodzenie społeczne, zawód i stan majątkowy.

2. Wojskowi mają wszystkie prawa wyborcze na równi z osobami cywilnymi.

Art. 2. Nie mają prawa wybierania obywatele:

- 1) pozbawieni zdolności do czynności prawnych lub w niej ograniczeni z powodu choroby umysłowej,
- 2) pozbawieni praw publicznych i obywatelskich praw honorowych prawomocnym orzeczeniem sądu, wydanym po dniu 22 lipca 1944 r., w czasie trwania pozbawienia praw.

Art. 3. Wybrany może być każdy, komu przysługuje prawo wybierania, jeżeli ukończył lat 21.

Art. 4. Wybory są równe; obywatele biorą udział w wyborach na równych zasadach; każdemu wyborcy przysługuje jeden głos.

Art. 5. 1. Wybory są bezpośrednie; wyborcy wybierają bezpośrednio posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

2. Głosować można tylko osobiście.

Art. 6. Wybory odbywają się w tajnym głosowaniu.

R o z d z i a ł 2.

Zarządzenie wyborów.

Art. 7. 1. Wybory zarządza Rada Państwa nie później niż na miesiąc przed upływem kadencji Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

2. Kadencja Sejmu liczy się od dnia otwarcia pierwszej sesji nowoobranego Sejmu.

3. Wybory odbywają się w jednym dniu równocześnie w całym Państwie.

Art. 8. 1. Uchwała o zarządzeniu wyborów wyznaczy datę wyborów na dzień ustawowo uznany za wolny od pracy, przypadający w ciągu dwóch miesięcy po upływie kadencji Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

2. Uchwała ta oznaczy równocześnie dni, w których upływają terminy przewidziane w omieszczonej ustawie (kalendarz wyborczy).

Art. 9. Uchwałę o zarządzeniu wyborów ogłasza się w Dzienniku Ustaw najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

R o z d z i a ł 3.

Okręgi wyborcze.

Art. 10. 1. Posłowie są wybierani w okręgach wyborczych.

2. W każdym okręgu wyborczym wybiera się taką liczbę posłów, jaka odpowiada liczbie mieszkańców okręgu, w stosunku: 1 poseł na 60 000 mieszkańców.

Art. 11. 1. Rada Państwa ustala:

- 1) podział obszaru Państwa na okręgi wyborcze (ilość, granice, numery),
- 2) liczbę posłów, jaka ma być wybrana z każdego okręgu, zgodnie z zasadą określoną w art 10 ust. 2,
- 3) siedziby okręgowych komisji wyborczych.

2. Uchwałę Rady Państwa (ust. 1) ogłasza się w Monitorze Polskim najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów. Uchwałę podaje się również do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń.

R o z d z i a ł 4.

Obwody głosowania.

Art. 12. Dla przeprowadzenia głosowania tworzy się obwody głosowania.

Art. 13. Obwody głosowania tworzy się według następujących zasad:

- 1) obwód głosowania powinien z reguły obejmować 1.000 — 3.000 mieszkańców,
- 2) można tworzyć obwody głosowania dla grup mieszkańców powyżej 300 osób, zamieszkujących w odległości ponad 5 km od ośrodka najbliższego obwodu głosowania,
- 3) można tworzyć obwody głosowania w szpitalach, sanatoriach i w innych zakładach służby zdrowia oraz w zakładach pomocy społecznej i zakładach inwalidzkich, jeżeli przebywa w nich co najmniej 25 wyborców,
- 4) znajdujące się w podróży w dniu wyborów okręty i statki, na których znajduje się co najmniej 25 wyborców, stanowią obwody głosowania; przynależność takich obwodów głosowania do okręgów wyborczych ustala się według macierzystego portu okrętu lub statku,
- 5) jednostki wojskowe tworzą dla swego składu obwody głosowania według stosunku: 50 — 3.000 wyborców na jeden obwód głosowania

2. Gromada stanowi z reguły obwód głosowania.

Art. 14. 1. Ilość, granice i numery obwodów głosowania oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych ustala:

- 1) w miastach stanowiących powiaty miejskie — prezydium miejskiej rady narodowej,
- 2) w dzielnicach większych miast — prezydium dzielnicowej rady narodowej,
- 3) w miastach nie stanowiących powiatów miejskich, w osiedlach i w gromadach — prezydium powiatowej rady narodowej.

2. Uchwały dotyczące ilości, granic i numerów obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych podaje się do wiadomości wyborców przez rozplakotowanie obwieszczeń, najpóźniej w 50 dniu przed dniem wyborów.

3. Obwody głosowania oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych dla składu jednostek wojskowych ustalają dowódcy okręgów wojskowych.

R o z d z i a ł 5.

Komisje wyborcze.

Art. 15. Dla przeprowadzenia wyborów powołuje się:

- 1) Państwową Komisję Wyborczą,
- 2) okręgowe i obwodowe komisje wyborcze.

Art. 16. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy:

- 1) nadzór nad ścisłym przestrzeganiem przepisów ordynacji wyborczej przez okręgowe i obwodowe komisje wyborcze,
- 2) rozpatrywanie skarg na działalność okręgowych komisji wyborczych, a w szczególności na decyzje w przedmiocie nieważności zgłoszenia listy, w całości lub w części,
- 3) ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów,
- 4) zarejestrowanie wybranych posłów i wydanie im zaświadczeń o wyborze,
- 5) złożenie Sejmowi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej sprawozdania z wyborów, w trybie ustalonym przez Radę Państwa,
- 6) przekazanie akt wyborczych Sejmowi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w celu stwierdzenia ważności wyborów.

Art. 17. Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:

- 1) nadzór nad ścisłym przestrzeganiem przepisów ordynacji wyborczej przez komisje obwodowe okręgu,
- 2) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych,

- 3) rejestrowanie kandydatów,
- 4) dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym urzędowych kart do głosowania,
- 5) ustalenie wyników głosowania w okręgu wyborczym i przesłanie ich Państwowej Komisji Wyborczej,
- 6) przesłanie materiałów z przeprowadzonych wyborów prezydium wojewódzkiej rady narodowej (Rady Narodowej w m. st. Warszawie i m. Łodzi).

Art. 18. Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) obliczenie wyników głosowania w obwodzie,
- 3) przesłanie protokołów głosowania okręgowym komisjom wyborczym tych okręgów, w skład których obwód wchodzi,
- 4) przesłanie protokołów głosowania wraz z kartami głosowania i innymi materiałami z przeprowadzonego głosowania odpowiednio prezydium rady narodowej miejskiej, dzielnicowej, osiedla, gromadzkiej.

Art. 19. 1. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi: przewodniczący, dwaj zastępcy przewodniczącego, sekretarz i 12 członków.

2. Państwową Komisję Wyborczą powołuje Rada Państwa spośród osób wysuniętych przez naczelne władze organizacji politycznych i społecznych.

Art. 20. 1. W skład okręgowych komisji wyborczych wchodzi: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz oraz 6 — 8 członków.

2. W skład obwodowych komisji wyborczych wchodzi: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz oraz 2 — 6 członków.

3. W obwodach głosowania, liczących poniżej 300 wyborców, wchodzi w skład obwodowej komisji wyborczej: przewodniczący, zastępca przewodniczącego i sekretarz.

4. Okręgowe komisje wyborcze powołuje wojewódzka rada narodowa (Rada Narodowa w m. st. Warszawie i m. Łodzi), właściwa ze względu na siedzibę komisji.

5. Obwodowe komisje wyborcze powołują: dla obwodów głosowania położonych w miastach — miejskie rady narodowe, dla obwodów w dzielnicach większych miast — dzielnicowe rady narodowe, dla obwodów w osiedlach — rady narodowe osiedli, dla obwodów w gromadach — gromadzkie rady narodowe.

6. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych dla składu jednostek wojskowych powołuje Rada Państwa.

Art. 21. Państwową Komisję Wyborczą oraz okręgowe i obwodowe komisje wyborcze powołuje się spośród wyborców.

Art. 22. 1. Państwowa Komisja Wyborcza powinna być powołana najpóźniej 55 dnia przed dniem wyborów.

2. Okręgowe komisje wyborcze powinny być powołane najpóźniej 50 dnia przed dniem wyborów.

3. Obwodowe komisje wyborcze powinny być powołane najpóźniej 45 dnia przed dniem wyborów.

Art. 23. Rada Państwa ustali regulamin pracy i wzór pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej oraz okręgowych i obwodowych komisji wyborczych.

Art. 24. Pracownikowi, który opuścił pracę w związku z wykonywaniem czynności członka komisji wyborczej, przysługuje od pracodawcy wynagrodzenie za opuszczony czas pracy.

Art. 25. 1. Państwowa Komisja Wyborcza rozwiązuje się z upływem kadencji Sejmu wybranego w wyborach przez nią przeprowadzonych.

2. Okręgowe i obwodowe komisje wyborcze rozwiązuje rada narodowa, która je powołała, po zakończeniu ich działalności, a obwodowe komisje wyborcze powołane dla składu jednostek wojskowych — Rada Państwa.

R o z d z i a ł 6.

Spisy wyborców.

Art. 26. 1. Prezydium rad narodowych miejskich, dzielnicowych, osiedli i gromadzkich sporządzają w 3 egzemplarzach spisy obywateli mających prawo wybierania, a zamieszkałych na terenie danej rady narodowej (spisy wyborców).

2. Sposób sporządzenia spisów wyborców w jednostkach wojskowych ustali Minister Obrony Narodowej za zgodą Prezesa Rady Ministrów.

Art. 27. 1. Spis wyborców uклада się oddzielnie dla każdego obwodu głosowania.

2. W spisie wymienia się nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia i miejsce zamieszkania wyborcy. Spis wyborców podpisuje przewodniczący i sekretarz prezydium rady narodowej.

3. Wzór spisu wyborców ustali Prezes Rady Ministrów.

Art. 28. Spisy wyborców będą najpóźniej 38 dnia przed dniem wyborów przesłane przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych w dwóch egzemplarzach.

Art. 29. Przewodniczący obwodowych komisji wyborczych najpóźniej 35 dnia przed dniem wyborów wykładają spisy wyborców do publicznego wglądu w lokalach obwodowych komisji wyborczych przez 30 dni po 5 godzin dziennie, w porze dostępnej dla pracujących.

Art. 30. 1. Po wyłożeniu spisu wyborców można przez obwodową komisję wyborczą wnieść do prezydium rady narodowej, które sporządziło spis wyborców, usnie do protokołu lub pisemnie reklamację przeciw nieprawidłowości spisu, a w szczególności przeciw pominięciu w nim lub zamieszczeniu określonych osób.

2. Reklamację rozpatruje prezydium rady narodowej w ciągu 3 dni od daty ich wniesienia.

3. Załatwiając reklamację, prezydium rady narodowej:

- 1) uzupełnia spis wyborców bądź
- 2) skreśla ze spisu wyborców osobę, której reklamacja dotyczy, zawiadamiając ją o tym, bądź
- 3) pozostawia reklamację bez uwzględnienia, zawiadamiając o tym reklamującego.

4. Od decyzji prezydium rady narodowej nie uwzględniającej reklamacji lub powodującej skreślenie osoby ze spisu wyborców mogą reklamujący i osoba skreślona ze spisu wyborców wnieść skargę do sądu powiatowego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia spisu wyborców. Sąd w ciągu 3 dni rozpatrzy sprawę i wyda orzeczenie zawiadamiając o nim skarżącego. Od orzeczenia sądu nie przysługuje dalszy środek prawny.

Art. 31. 1. Wyborca zmieniający miejsce pobytu w czasie między sporządzeniem spisu wyborców a dniem wyborów będzie wpisany do spisu wyborców i dopuszczony do głosowania w obwodzie swego nowego miejsca pobytu. Uprawnienie to przysługuje wyborcy na podstawie „zaświadczenia o prawie głosowania”, wydanego na jego żądanie przez właściwe prezydium rady narodowej. Wydając „zaświadczenie o prawie głosowania”, prezydium rady narodowej skreśla wyborcę ze spisu wyborców z adnotacją: „wyjechał”.

2. Wzór „zaświadczenia o prawie głosowania” ustali Prezes Rady Ministrów.

Art. 32. Obwodowa komisja wyborcza wpisze do spisu wyborców i dopuści do głosowania osoby wchodzące w skład komisji lub pełniące straż przy komisji, jeżeli osoby te przedstawią zaświadczenie przewodniczącego komisji tego obwodu, w którym są wpisane do spisu wyborców, że nie będą w tym obwodzie głosowały. O wydaniu takiego zaświadczenia przewodniczący czyni adnotację w spisie wyborców.

R o z d z i a ł 7.

Zgłaszanie kandydatów.

Art. 33. Prawo zgłaszania kandydatów na posłów przysługuje organizacjom politycznym, zawodowym i spółdzielczym, Związkowi Samopomocy Chłopskiej, Związkowi Młodzieży Polskiej, jak również innym masowym organizacjom społecznym ludu pracującego.

Art. 34. Kandydaci na posłów zgłaszani są w okręgach wyborczych.

Art. 35. 1. Prawo zgłaszania kandydatów na posłów w okręgach wyborczych wykonać mogą zarówno naczelne, jak i terenowe organy wymienionych w art. 33 organizacji.

2. Organizacje wymienione w art. 33 wykonać mogą prawo zgłaszania kandydatów na posłów samoistnie lub łącznie.

Art. 36. Organizacje (art. 33) zgłaszają kandydatów zarówno z własnej inicjatywy, jak również spośród osób wysuniętych na zebraniach pracowników w zakładach pracy, na zebraniach środowiskowych, na zebraniach gromadzkich i wiejskich, na zebraniach członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, pracowników państwowych gospodarstw rolnych i żołnierzy w jednostkach wojskowych.

Art. 37. 1. Kandydatów zgłasza się do właściwej okręgowej komisji wyborczej przez zgłoszenie listy kandydatów najpóźniej 35 dnia przed dniem wyborów.

2. Listę podpisuje właściwy organ zgłaszającej organizacji (art. 35 ust. 1). Równocześnie ze zgłoszeniem listy podać należy pisemnie adres, na który kierowana ma być korespondencja dla organizacji zgłaszającej listę.

3. Do zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenia kandydatów, że zgadzają się kandydować w danym okręgu. Oświadczenia kandydatów mogą też być złożone komisji okręgowej odrębnie, nie później jednak niż 35 dnia przed dniem wyborów.

Art. 38. 1. Można kandydować tylko w jednym okręgu i tylko z jednej listy.

2. Kandydować można w dowolnym okręgu, niezależnie od miejsca zamieszkania.

3. Kandydat nie może wchodzić w skład żadnej komisji wyborczej właściwej dla okręgu, w którym kandyduje, z wyjątkiem Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 39. Liczba kandydatów na liście powinna przewyższać liczbę posłów przypadającą na dany okręg, nie więcej jednak, niż o dwie trzecie.

Art. 40. W zgłoszonej liście należy podać nazwisko, imię, wiek, zawód i miejsce zamieszkania każdego kandydata. Nazwiska zgłoszonych powinny być oznaczone kolejnymi numerami, poczynając od 1, w porządku pierwszeństwa do otrzymania mandatów.

Art. 41. Zgłaszająca organizacja może w pisemnym oświadczeniu, złożonym równocześnie z listą, wskazać oznaczenie (godło) zgłoszonej listy.

Art. 42. 1. Jeżeli zgłoszenie listy nastąpiło zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, okręgowa komisja wyborcza

zarejestruje listę, sporządzając w dwu egzemplarzach protokół przyjęcia zgłoszenia, z których jeden przesyła niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Wzór protokołu przyjęcia zgłoszenia listy ustali Rada Państwa.

Art. 43. 1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej bada, czy zgłoszona lista odpowiada przepisom prawa, a o dostrzeżonych wadach zawiadamia zgłaszającą organizację najpóźniej w dwa dni po zgłoszeniu.

2. Jeżeli wskazane wady nie zostaną usunięte w ciągu dwu dni, okręgowa komisja wyborcza stwierdza nieważność zgłoszenia listy w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie stwierdzenia nieważności zgłoszenia tylko poszczególnych kandydatów listę rejestruje się w zakresie nie dotkniętym nieważnością.

Art. 44. 1. Decyzję okręgowej komisji wyborczej w przedmiocie nieważności zgłoszenia (art. 43 ust. 2) doręcza się niezwłocznie organizacji zgłaszającej listę. Organizacja ta może w ciągu 2 dni zaskarżyć decyzję do Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej jest ostateczna.

Art. 45. Okręgowa komisja wyborcza ogłasza dane o zarejestrowanych listach najpóźniej 25 dnia przed dniem wyborów.

R o z d z i a ł 8.

Karty do głosowania.

Art. 46. Okręgowa komisja wyborcza zarządza wydrukowanie urzędowych kart do głosowania w potrzebnej ilości i rozsyła je wraz z kopertami obwodowym komisjom wyborczym w takim terminie, aby obwodowe komisje wyborcze otrzymały je najpóźniej 15 dnia przed dniem wyborów. Karty do głosowania powinny być opatrzone pieczęcią okręgowej komisji wyborczej.

Art. 47. 1. Karta do głosowania wymienia nazwiska i imiona kandydatów każdej zarejestrowanej w okręgu listy, w kolejności umieszczenia na tej liście. Jeżeli lista ma oznaczenie (godło) zgłoszone w myśl art. 41, umieszcza się je przed wymienieniem kandydatów tej listy.

2. Kolejność umieszczenia list na karcie do głosowania ustala się według kolejności ich zgłoszenia w okręgowej komisji wyborczej. Wielkość i rodzaj czcionek powinny być jednakowe dla wszystkich list.

3. Karta do głosowania zawierać powinna odpowiednią rubrykę przeznaczoną dla umieszczenia przez wyborcę znaku wskazującego, na którą z list głosuje, chyba że w okręgu zarejestrowana jest tylko jedna lista.

4. Wzór karty do głosowania ustali Rada Państwa.

Art. 48. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie.

R o z d z i a ł 9.

Głosowanie.

Art. 49. 1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej bez przerwy między godziną 6 a 22.

2. Głosowanie odbywa się bez względu na ilość list zarejestrowanych w danym okręgu.

Art. 50. 1. Od chwili rozpoczęcia głosowania do chwili ustalenia jego wyników powinni być bez przerwy obecni w lokalu wyborczym przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca i dwaj członkowie komisji,

2. W przypadku nieobecności tych osób przewodniczący lub jego zastępca uzupełni skład komisji przez powołanie osób spośród wyborców.

3. W lokalu wyborczym mogą być obecni mężowie zaufania wyznaczeni przez organizacje polityczne i społeczne, które w danym okręgu wyborczym zgłosiły listy kandydatów.

Art. 51. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad utrzymaniem, porządku w czasie głosowania oraz nad zabezpieczeniem tajności głosowania i w tym celu może wydawać odpowiednie zarządzenia porządkowe.

2. Na żądanie przewodniczącego właściwe organy państwowe oddadzą do jego rozporządzenia odpowiednią straż.

3. Agitacja w lokalu wyborczym w czasie głosowania jest wzbroniona.

Art. 52. 1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza bada, czy urna wyborcza jest próżna, czy na miejscu znajdują się spisy wyborców oraz potrzebna ilość kart do głosowania i kopert, jak również czy w lokalu komisji umieszczone są osłony zabezpieczające tajność głosowania, po czym komisja zamyka i opieczętowuje urnę wyborczą pieczęcią komisji.

2. Od chwili zapieczętowania aż do końca głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 53. 1. Przed oddaniem głosu wyborca okazuje komisji dowód osobisty, a w jego braku legitymację służbową, legitymację związku zawodowego lub inny dokument stwierdzający jego tożsamość. Wyborca nie posiadający dokumentów tożsamości, uznanych przez komisję za wystarczające, może powołać się na świadectwo dwóch wiarygodnych osób, znanych komisji obwodowej.

2. Decyzja komisji w sprawie tożsamości osoby jest ostateczna.

3. Komisja sprawdza, czy dana osoba figuruje w spisie wyborców lub czy posiada zaświadczenie, o którym mowa w art. 31 albo 32. Następnie wyborca otrzymuje od komisji urzędową kartę do głosowania i kopertę.

4. Zaświadczenia, o których mowa w ust. 3, komisja zatrzymuje w celu dołączenia do protokołu głosowania.

Art. 54. 1. Po otrzymaniu karty do głosowania i koperty wyborca udaje się do pomieszczenia za osłoną, gdzie zaznacza się z kartą do głosowania.

2. Jeżeli karta do głosowania obejmuje dwie lub więcej list, wyborca umieszcza w przewidzianej do tego rubryce karty do głosowania znak wskazujący, że głosuje na kandydatów określonej listy.

3. Wyborca ma prawo skreślania poszczególnych kandydatów listy, na którą głosuje.

4. Następnie wyborca wkłada kartę do głosowania do koperty, podchodzi do urny i w obecności komisji wrzuca kopertę do urny.

Art. 55. Ułomni lub niepiśmienni mogą korzystać przy głosowaniu z pomocy innych osób.

Art. 56. 1. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń czynności wyborcze były na czas przejściowy uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może przedłużyć je lub odroczyć do dnia następnego. Zarządzenie o tym powinno być natychmiast przesłane do wiadomości prezydium właściwej ze względu na siedzibę obwodowej komisji wyborczej rady narodowej oraz podane do publicznej wiadomości w sposób przyjęty w danej miejscowości.

2. W razie przerywania głosowania komisja opieczętowała urnę i oddaje ją do przechowania przewodniczącemu. Po podjęciu głosowania komisja stwierdza protokołarnie, czy pieczęcie pozostały nienaruszone.

R o z d z i a ł 10.

Ustalenie wyników głosowania w obwodzie i w okręgu.

Art. 57. 1. O godzinie 22 lub wcześniej, z chwilą oddania głosów przez wszystkich wyborców przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ogłasza zamknięcie głosowania, po czym komisja przystępuje do ustalania wyników głosowania w obwodzie.

2. Przy ustalaniu wyników głosowania mogą być obecni mężowie zaufania wyznaczeni przez organizacje polityczne i społeczne, które w danym okręgu wyborczym zgłosiły listy kandydatów.

Art. 58. 1. Przewodniczący otwiera urnę wyborczą, po czym liczy znajdujące się w niej karty do głosowania.

2. Jednocześnie ustala się na podstawie spisu wyborców liczbę oddanych głosów.

3. Gdyby liczba kart do głosowania w urnie różniła się od liczby głosujących, komisja poda w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Art. 59. Po ustaleniu liczby kart do głosowania obwodowa komisja wyborcza przystępuje do obliczania liczby głosów oddanych na kandydatów poszczególnych list.

Art. 60. 1. Głos uważa się za oddany na nie skreślonych kandydatów listy, na którą wyborca głosował.

2. Jeżeli na karcie do głosowania nie umieszczono znaku przewidzianego w art. 54 ust. 2 albo gdy znak ten umieszczono przy dwu lub więcej listach, głos uważa się za oddany na nieskreślonych kandydatów tej listy, która wydrukowana jest na karcie jako pierwsza.

3. W przypadku, gdy liczba nieskreślonych kandydatów przewyższa liczbę posłów przypadającą na dany okręg wyborczy, głos uważa się za oddany na tych nieskreślonych kandydatów, których nazwiska zamieszczono na karcie do głosowania w pierwszej kolejności.

Art. 61. 1. Nieważne są karty do głosowania:

- 1) inne aniżeli urzędowo ustalone (art. 46),
- 2) nie opatrzone pieczęcią okręgowej komisji wyborczej.

2. Dopisanie poszczególnych nazwisk nie wpływa na ważność karty.

Art. 62. 1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza protokół głosowania.

2. W protokole należy wymienić liczbę:

- 1) uprawnionych do głosowania,
- 2) oddanych głosów,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów.

3. Protokół głosowania sporządza się w dwóch egzemplarzach według wzoru ustalonego przez Radę Państwa.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące do obwodowej komisji wyborczej, obecne w chwili sporządzenia protokołu.

5. Mężom zaufania (art. 57 ust. 2) przysługuje prawo wniesienia uwag do protokołu z wymienieniem konkretnych zarzutów.

Art. 63. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemplarz protokołu głosowania w zapieczętowanej kopercie do okręgowej komisji wyborczej.

2. Karty do głosowania (osobno ważne i nieważne) należy opieczętować pieczęcią komisji i wraz z drugim egzemplarzem protokołu głosowania, zaświadczeniami, o których mowa w art. 31 i 32, oraz spisem wyborców — przesłać nie-

zwłocznie do prezydium rady narodowej (miejskiej, dzielnicowej, osiedla, gromadzkiej). Prezydium rady narodowej przechowuje te materiały do czasu otrzymania dalszych zarządzeń Rady Państwa.

Art. 64. 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych okręgowa komisja wyborcza ustala wynik głosowania w okręgu.

2. Przy ustalaniu wyników głosowania mogą być obecni mężowie zaufania wyznaczeni przez organizacje polityczne i społeczne, które w danym okręgu wyborczym zgłosiły listy kandydatów.

Art. 65. Okręgowa komisja wyborcza sporządza protokół obejmujący dla całego okręgu zestawienie:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) oddanych głosów,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów.

Art. 66. 1. Protokół (art. 65) sporządza się w dwóch egzemplarzach.

2. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące do okręgowej komisji wyborczej, obecne w chwili sporządzenia protokołu.

3. Mężom zaufania (art. 64 ust. 2) przysługuje prawo wniesienia uwag do protokołu z wymienieniem konkretnych zarzutów.

4. Wzór protokołu ustali Rada Państwa.

Art. 67. 1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemplarz protokołu w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Drugi egzemplarz protokołu wraz z protokołami głosowania obwodowych komisji wyborczych i innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów — należy niezwłocznie przesłać do prezydium wojewódzkiej rady narodowej (Rady Narodowej w m. st. Warszawie i m. Łodzi). Prezydium rady narodowej przechowuje te materiały do czasu otrzymania dalszych zarządzeń Rady Państwa.

Art. 68. Państwowa Komisja Wyborcza ustali tryb przekazywania protokołów oraz innych materiałów z głosowania przeprowadzonego w obwodach utworzonych dla składu jednostek wojskowych.

R o z d z i a ł 11.

Ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów.

Art. 69. 1. Po otrzymaniu protokołów od wszystkich okręgowych komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ustala wyniki wyborów w całym Państwie według okręgów wyborczych.

2. Za wybranym uważa się kandydatów, na których w okręgu wyborczym oddano najwięcej ważnych głosów, jeżeli każdy z nich otrzymał więcej niż połowę (bezwzględną większość) ważnych głosów, przy czym liczba wybranych nie może przewyższać liczby posłów przypadającej na dany okręg wyborczy.

3. W przypadku gdy dwu lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów, a uznanie wszystkich tych kandydatów za wybranych spowodowałoby przekroczenie liczby posłów przypadającej na dany okręg, o wyborze decyduje kolejność zamieszczenia kandydata na karcie do głosowania.

Art. 70. Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Monitorze Polskim wyniki wyborów do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej niezwłocznie po ich ustaleniu.

Art. 71. 1. Państwowa Komisja Wyborcza wystawia wybranym posłom zaświadczenia o wyborze według wzoru ustalonego przez Radę Państwa.

2. Państwowa Komisja Wyborcza może upoważnić okręgowe komisje wyborcze do wystawienia zaświadczeń w jej imieniu.

Art. 72. 1. Jeżeli w głosowaniu wzięło udział mniej niż połowa uprawnionych do głosowania w okręgu, Rada Państwa na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej ogłasza w ciągu dwóch tygodni od daty pierwszych wyborów zarządzenie o przeprowadzeniu ponownych wyborów w okręgu.

2. To samo dotyczy przypadku, jeżeli z powodu nieuzyskania przez poszczególnych kandydatów bezwzględnej większości ważnych głosów nie wszystkie mandaty danego okręgu zostały obsadzone.

3. Ponowne wybory odbywają się w trybie przewidzianym niniejszą ustawą na podstawie spisów wyborców sporządzonych dla pierwszych wyborów. Ponowne wybory przeprowadzane z przyczyn określonych w ust. 2 dotyczą jedynie mandatów nie obsadzonych, a za wybranych w nich uważa się kandydatów, na których oddano najwięcej ważnych głosów.

4. Ponowne wybory przeprowadza się jeden raz.

R o z d z i a ł 12.

Ważność wyborów.

Art. 73. 1. Wybory unieważnia się, jeżeli dopuszczono się przy nich przestępstw przeciw głosowaniu w sprawach publicznych lub naruszenia istotnych przepisów niniejszej ustawy, a przestępstwa te lub naruszenia przepisów mogły wywrzeć istotny wpływ na wynik wyborów.

2. Wybory unieważnia się w tym okręgu lub obwodzie, w którym powstała przyczyna nieważności.

Art. 74. O ważności wyborów rozstrzyga Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w trybie ustalonym uchwałą Sejmu.

Art. 75. Unieważniając wybory Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej unieważnia mandaty pochodzące z tych wyborów, a Rada Państwa zarządza w granicach unieważnienia ponowne wybory lub podjęcie niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

R o z d z i a ł 13.

Wygaśnięcie mandatu posła i obsadzenie mandatu w ciągu kadencji Sejmu.

Art. 76. 1. Wygaśnięcie mandatu posła następuje wskutek:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się mandatu,
- 3) utraty prawa wybieralności,
- 4) odwołania posła przez wyborców.

2. Tryb odwołania posła przez wyborców określa osobna ustawa.

3. Wygaśnięcie mandatu stwierdza Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 77. 1. W razie wygaśnięcia mandatu posła Sejm na najbliższej sesji może na wniosek organizacji, która zgłosiła kandydaturę posła, podjąć uchwałę o wstąpieniu na jego miejsce kandydata zgłoszonego na tej samej liście (art. 37), jeżeli kandydat ten uzyskał w wyborach kolejno największą liczbę głosów, otrzymał więcej niż połowę (bezwzględną większość) ważnych głosów i nie stracił wybieralności.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku wygaśnięcia mandatu na skutek odwołania posła.

Art. 78. 1. Jeżeli Sejm nie podjął uchwały określonej w art. 77 ust. 1, a skutkiem wygaśnięcia mandatu liczba mandatów nie obsadzonych w danym okręgu wynosi co najmniej 1/3 i do upływu kadencji Sejmu pozostaje co najmniej 6 miesięcy — Rada Państwa zarządza wybory uzupełniające.

2. Wybory uzupełniające odbywają się w trybie przewidzianym niniejszą ustawą, z tym że gdy ma być wybrany jeden poseł, na liście powinno być zgłoszonych dwóch kandydatów.

Art. 79. Wybory uzupełniające przeprowadza się również w przypadku zarządzenia głosowania w sprawie odwołania posła przez wyborców.

R o z d z i a ł 14.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 80. Koszty związane z wyborami pokrywa się z budżetu Państwa.

Art. 81. Pisma w sprawach wyborczych wolne są od opłat skarbowych i sądowych.

Art. 82. 1. Członkowie komisji wyborczych otrzymują zwrot kosztów podróży, jeżeli mieszkają poza miejscem urzędowania komisji.

2. Wysokość kosztów podróży oraz zasady ich pokrywania i wypłaty ustali Prezes Rady Ministrów.

Art. 83. Uprawnienia Ministra Obrony Narodowej, o których mowa w art. 26 ust. 2, przysługują w stosunku do wojsk wewnętrznych Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Art. 84. Kto dopuszcza się przestępstw przeciwko głosowaniu w sprawach publicznych, podlega karom przewidzianym w kodeksie karnym.

Art. 85. 1. Czynności wyborcze dokonane w związku z wyborami do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej drugiej kadencji na podstawie przepisów ustawy z dnia 1 sierpnia 1952 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej — pozostają w mocy.

2. Dla przeprowadzenia tych wyborów termin ogłoszenia uchwał w przedmiocie ilości, granic i numerów obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych, jak również termin powołania okręgowych komisji wyborczych, ustala się na dzień 1 listopada 1956 r.

Art. 86. Poseł na czas trwania mandatu poselskiego otrzymuje na swój wniosek bezpłatny urlop w zakładzie pracy, w którym jest zatrudniony. W zakresie uprawnień uzależnionych od ciągłości pracy okres tego urlopu zalicza się do okresu pracy.

Art. 87. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *A. Zawadzki*
Sekretarz Rady Państwa: *St. Skrzyszewski*

Załącznik do art. 8 ordynacji wyborczej do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (poz. 210).

KALENDARZ WYBORCZY

Przed dniem wyborów. (najpóźniej)	Treść czynności wyborczej.
1) 55 dnia, tj.	ogłoszenie uchwały Rady Państwa w przedmiocie ilości, granic i numerów okręgów wyborczych, siedzib okręgowych komisji wyborczych oraz liczby posłów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych (art. 11), powołanie Państwowej Komisji Wyborczej (art. 22);
2) 50 dnia, tj.	ogłoszenie uchwał prezydium rad narodowych w przedmiocie ilości, granic i numerów obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych (art. 14), powołanie okręgowych komisji wyborczych (art. 22);
3) 45 dnia, tj.	powołanie obwodowych komisji wyborczych (art. 22);
4) 38 dnia, tj.	przesłanie spisów wyborców przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych (art. 28);
5) 35 dnia, tj.	wyłożenie spisu wyborców do publicznego wglądu (art. 29); zgłoszenie list okręgowych, złożenie oświadczeń o zgodzie na kandydowanie (art. 37);
6) 25 dnia, tj.	ogłoszenie danych o listach zarejestrowanych w okręgu wyborczym (art. 45);
7) 15 dnia, tj.	dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym urzędowych kart do głosowania (art. 46).

U w a g a : W lewej kolumnie będzie równocześnie podana data określona kalendarzowo.